

Otizm Spektrum Bozukluğu

Özellikleri

Duyusal Özellikler

- Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların büyük bir bölümünde duyuşal uyarılara karşı abnormal tepki (örn. aşırı hassasiyet ya da tepkisizlik) gözlemlenmektedir.
Yaygın olarak gözlenen duyuşal özellikler:
 - Belli ses, doku ya da koku gibi duyuşal uyarılara karşı aşırı tepkili olma ya da tepkisiz kalma,
 - Uyarılara beklenmedik tepkiler gösterme (yüksek ses duyduğu zaman gözlerini kapama, parlak ışık görünce kulaklarını kapama gibi),
 - Çevrelerindeki görsel ya da işitsel uyarılara (seslere) aşırı tepki verme ya da hiç tepki göstermeme
 - Görsel yolla yüz işlemede farklılaşma
 - Özellikle bazı duyuşalarda aşırı hassasiyet gösterme

Bilişsel Özellikler

- Yapılan araştırmalara göre OSB tanısı almış olan bireylerin yaklaşık olarak % 46 sinin normal ve daha üst düzeyde zekaya sahip oldukları (IQ > 85) saptanmıştır. Geriye kalan grubun ise normal düzeyin altında zihinsel becerilere sahip oldukları bilinmektedir.

Yaygın olarak gözlenen bilişsel özellikleri:

- Taklit becerilerinde zayıflık, yeni becerileri diğerlerini gözlemleyerek öğrenmede zorluk,
- Sözcük dağarcığı, bilgilerin işitsel olarak işlenmesi ve üst düzey bilişsel işlevlerde güçlük,
- Aldıkları bilgileri işleme, bilgilerin analiz edilmesi, düzenlenmesi, biriktirilmesi ve hatırlanmasından oluşan bilgi işleme sistemlerinde zayıflık,

Bilişsel Özellikler -Devam

- Düşünme sürecinde esneklik olmaması, dikkatin bir noktadan diğerine transfer edilememesi,
 - Öğrendikleri yeni bilgiyi bir başka ortam ve duruma transfer etme ve bu bilgiyi kullanmada (örn çocuk elini evdeki lavaboda yıkamayı öğrendiği halde okuldaki ya da bir lokantadaki lavaboda ellerini nasıl yıkayacağını bilemeyebilir),
 - Farklı gelişim alanlarında eşit olmayan performans göstermeleri (Örn, küçük bir çocuk 250 parçalık bir bul-yap oyuncağını hiç yardımsız ve çok kısa sürede yapabilirken, iki nesne arasından büyük olanı gösteremeyebilir),

Bilişsel Özellikler -Devam

- Bazı çocuklarda sıra dışı beceriler olduğu da gözlenir. Örneğin üst düzey resim yapmak, bir enstrümanı üst düzeyde çalabilmek, herkesin doğum gününün haftanın hangi gününe rastladığını bilmek ya da dünyadaki tüm ülkelerin başkentlerini bilmek ve bayraklarını çizmek gibi sıra dışı beceriler çocuğun çevresindeki kişileri oldukça şaşırtabilir,
- Herhangi bir problemle karşılaştığı zaman, bir çözüm yolu bulmakta, bu yol dışındaki diğer yolları aramamakta, yeni çözüm yolları deneyememe şeklinde sıralanabilir.
- Akademik becerilerde sınırlılıklar da gösterirler.

Anne- babalarıyla Etkileşimleri

- Bebeklik ve çocukluk dönemindeki gelişim ve öğrenme için anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşimler son derece önemlidir.
- OSB olan çocuklar erken çocukluk döneminden itibaren anne-babaları ile etkileşim geliştirme, ilgi kurma ve nesne, olay veya diğer kişi ile ilgili dikkat paylaşımında bulunma gibi özelliklerinde belirgin yetersizliklere sahiptir.

İletişim Özellikleri

- İletişim becerileri, hiç konuşmaktan etkili iletişim kurmaya kadar farklılık göstermektedir. Bazı çocuklarda konuşmada belirgin derecede gerilik görülebilir. Yaygın olarak gözlenen iletişim ve konuşma özellikleri:
- Ekolali (sözcük ve cümlelerin tekrarlanması)
- Monoton ses tonu
- Dilin kullanımında farklılıklar ve kendiliğindenlik olmaması
- İşaretler, mimikler gibi alternatif iletişim becerilerini kullanmada başarısızdırlar,
- Konuşurken birinci tekil şahısları (ben) yerine üçüncü tekil (Ayşe, Ahmet, vb) şahısların kullanılması
- Soyut ifadeler, mecazları anlamada güçlük yaşanması
- Sözel olmayan iletişim yetersizliği
- Alıcı dil (anlama) ve ifade edici dil (konuşma) düzeyleri arasında fark olması şeklinde sıralanabilir.

Sosyal Etkileşim Özellikleri

- Kendi ismine tepki vermede güçlük
- Diğerlerinin yüz ifadelerini anlama ve el sallama, işaret etme gibi sosyal işaretlere tepki vermede güçlük
- Az göz kontağı kurma (bazı çocuklar hiç göz kontağı kurmazken, bazıları çok kısa süreli de olsa diğerlerinin gözlerine bakarlar),
- Diğerlerinin bakışlarını izleme ve ilgilendiğı nesnelere diğerlerine göstermede güçlük,
- Sosyal etkileşim kurma konusunda ilgisiz görölme, diğerlerinin farkında değılmış gibi davranma,
- Diğerlerinin duygu ve düşüncelerini, yüz ifadelerini, vücut dillerini, davranışları ve bakış açısını anlamakta güçlük,

Sosyal Etkileşim Özellikleri - Devam

- Sınırlı sembolik oyun oynayabilme, diğerlerinin yardımı olmaksızın hayali oyun oynamada güçlük
- Akranları ile iletişim kurma ve iletişimi sürdürmede güçlük
- Genellikle yineleyici, tekrarlardan oluşan oyunlar oynama
Bir nesne ya da oyuncacı sallama, döndürme gibi yineleyici bir şekilde kullanma, oyuncanın sadece bir parçası ile ilgilenme (oyuncak kamyonun sadece tekerleklerini döndürme)

Sınırlı İlgil ve Etkinlikler

- El sallama, sallanma, anlamsız ses çıkarma, bir yere sürekli vurma gibi davranışları sürekli olarak tekrarlama
- Arabayı yerde sürmek ya da araba ile bir şeyler taşımak yerine arabayı ters çevirme ve tekerleklerini döndürerek dakikalarca izleme
- Takmalı oyuncakların parçalarını defalarca söküp tekrar takma
- Çevresindeki kokularla ilgilenme ve insanları isimleri ile değil kokuları ile adlandırma
- Bazı nesnelere hep aynı biçimde dizme, uğraştığı bir etkinliği (örneğin oyuncak arabalarını sıralar halinde dizmeyi) bırakmak istemediği için diğer etkinliklerle ya da olaylarla ilgilenmeme

Sınırlı İlgililik ve Etkinlikler - Devam

- Belli davranışları çok uzun süre defalarca sergileme, konuşma ve dil becerileri olan çocuklar ilgilendikleri konu hakkında (örneğin hayvanlar, taşıt araçları ya da reklamlar, vb.) saatlerce konuşabilme, engellendikleri zaman öfkelenme ve istenmeyen davranışlar sergileyebilme
- Bir tek davranış örüntüsünü sürekli olarak sergileme ya da çevresindeki aynılığı korumak isteme, günlük rutinlerin bozulmasını istememe (örn. her gün aynı yollardan okula gitmek, her gün aynı giyecekleri giymek), rutinde değişiklik olduğu zaman tepki gösterebilme şeklinde sıralanabilir.
- Anne baba, öğretmen ya da herhangi birisi tarafından bu rutinler bozulduğunda otizmli çocuklar çok tepki verebilmekte, bazı çocuklar öfke nöbetleri sergilemektedirler.

Sözel Olmayan Sosyal İletişim Özellikleri

- Ortak dikkat
- Taklit
- Oyun

becerilerinde görülen önemli yetersizlikler bulunmaktadır.